

A Zeit Tisza István grófról.

(Saját tudósítónktól.) Panaszkodnak a bécsi lapok a cenzura tulszigorúsága miatt. Ez a szigor annál jobban fáj nekik, mivel — ők úgy tudják, — a budapesti lapokkal szemben a cenzura sokkal enyhébb. Ebben különben lehet is a bécsieknek igazuk. De jusson eszükbe az is, mennyivel komolyabb és érettebb a magyar sajtó, mint a bécsi. Nincs egyetlenegy magyar lap sem, amely a tárgyilagosságon túl menő vagy éppen gyűlölködő cikket hozott volna Ausztria ellen. A magyar sajtó elég érett arra, hogy felismerje az együttműködésnek ez idő szerinti megbecsülhetetlen értékét és tartózkodik minden sortól, minden betűtől, mely disszonanciát kelthetne; mert tudja, hogy ez nagy öröme lenne ellenségeinknek és egyáltalán nem épülésére a még ingadozó semleges országoknak. Nem így egyes osztrák lapok. S mert ez a különbség a magyar és az osztrák sajtó között, csak természetes, hogy a cenzura velünk szemben liberálisabb. De úgy látszik, még *iggy sem elég szigorú Bécsben a cenzura*, mert különben nem hozhatta volna *Die Zeit* keddi száma az itt fordításban következő cikkét Tisza István grófról:

Most, amikor nem szólnak van az ideje, de a tettnek, Ausztria-Magyarországon az egyetlen államférfi, aki mi t szónok is észrevételi magát: Tisza gróf. Amikor bármennyire is temperamentumos, de nem egészen kifogástalan újévi beszédjét tartotta, azt a kevésbé időszerű szónoklatot a különös naptárszakasznak lehetett betudni. Most azonban kitűnik, hogy Tisza gróf nemcsak mint újévi, hanem mint *havi szónok* is akar babérokat aratni. A múlt hó végével az egyik budapesti hangversenyen mint konferenciáért lépett föl és szükséges, hogy ezen utolsó beszédjének is néhány bíráló szót szenteljünk, hogy azokra a legközelebbi február végén esedékes beszédjében tekintettel lenni sziveskedjék. Hiszen el kell ismernünk, hogy azokra a kifogásokra, amelyek újévi beszédjével szemben felmerültek, némileg tekintettel volt. Mert január 1. *tulságosan egyoldalon, mint magyar politikus beszélt* és január 30-án láthatóan azon fáradozott, hogy azt jóvá tegye, amennyiben *birodalmi-hazafias* (reichspatriotisch) (??!) hurokat pengett, mi bizonyára az egész monarchiában helyesléssel fog találkozni. Mindnyájunk szíve szerint való, ha a komoly megpróbáltatás ez idején nyomatékos hangsúlyozással halljuk Ausztriának és Magyarországnak az összetartozására vonatkozó érzelmeket és ha Tisza gróf megelégedett volna újévi beszédje *tulságosan magyar* szövegének *hazafias* kiegészítésével, nagyon meg volnánk vele elégedve és nem volna kifogásunk a havi szónok azon lecsillapíthatatlan vágya ellen, hogy *önmagát hallja*.

De Tisza gróf ez alkalommal, amikor sikerrel iparkodott visszatérni a helyes vágányra, más oldalon ismét kisiklott a pályából. Ő ugyanis, anélkül, hogy a körülmények ezt szükségessé tették volna, a rendkívül kényes és nehéz *dél-szláv* kérdést érintette. Ha csak azt akarta, hogy dicsőítse az összes magyarországi nemzetiségek *egyformán* tevékeny hazafias áldozatkészségét és hogy különösképpen kiemelje a horvátok vitézségét s harci derékségét, úgy az minden bizony nyal a nemzetpolitikai igazságérzetnek nem mes megnyilatkozása lett volna. De nagyon is helytelen volt, hogy az előbbivel való összefüggésben megemlékezett azokról az érdekeltekről is, amelyek a magyarok és a horvátok között a legutóbbi időkig fennállottak és hogy a hor-

vát nacionalizmust arra oktatta, hogy mely utakon kell a jövőben haladnia és mely „tévutakat“ elkerülnie. A horvát, vagy általánosabb értelemben: a *dél-szláv* kérdés a legnagyobb és legfontosabb *birodalmi* (?) ügyek közé tartozik, azok közé, amelyek a háboru után tárgyalandók és rendezendők és bizonyos, hogy ennek a kérdésnek a végérvényesen kielégítő megoldása csak okos nemzeti kiegyezés után történhetik meg, nem pedig Tisza gróf magánbeszédjei által. Nem járja, ha egy államférfi azt az esetleges kegyét a sorsnak, hogy a nyilvános szöveken mint egyetlen és egyedül szónok jelenhetik meg, arra használja fel, hogy ezen magánelőadásával azt a látszatot keltsse, mintha a monarchia jövődől politikai viszonyairól csak neki magának és a saját feje szerint volna joga dönteni. Ez nem áll és Tisza gróf maga is egészen jól tudja, hogy ez nincs így. De akkor aztán hagyja is abba, hogy monológjaiban olyan kérdésekben nyilvánítson véleményt, amelyek csak az összes érdekelt és *illetékes* tényezők alapos nézeteséréje által oldhatók meg. Egyáltalán kinos benyomást tesz, ha mindig csak egy valaki viszi a nagy szót, még pedig nem tekintélye erejénél fogva, hanem csak másoknak időleges akadályoztatása folytán. Ő nem azért beszél, mintha neki arra egyedül volna joga, hanem azért, mert a többiek momentán nincsenek abban a helyzetben, hogy beszélhessenek. Így időben legyen az ilyen szerezcsés férfiú tapintatosan tartózkodó és ne terpeszkedjék szét tovakodóan az előtérben. A nyilvános szövekek beszédekre és ellenbeszédekre és nem arra való, hogy egy férfiú tarison róla beszédek, monológokat, Tisza gróf sokkal belátóbb és tapasztaltabb politikus, semhogy a külfölddel szemben a *monarchia diktatorát* vagy csak annak prepotens fejtét is akarja játszani. De kerülje még a látszatát is annak, mintha azt akarná. A belső béke e napokban hagyja békén a veszedelmes problémákat és ha február végén újól beszédet mond, inkább ködölje az ezen alkalommal okozott kárt jóvá tenni, anélkül azonban, hogy — ismét újat okozzon.

Magyar embernek ehhez, azt hisszük, nem kell kommentár. Ha a *Die Zeit* azt hiszi, hogy Tisza siklott ki a vágányból, amikor egy tisztára *magyar belügyről*: a horvát kérdésről nyilatkozott, a háboru után meg fogjuk mutatni, mennyire siklott le a pályáról a *Die Zeit* és táborkara, amikor *birodalmi* hazafiságról beszél és amikor a mi belügyeinkbe beleszólást vándikál magának. Mi magyarok egyelőre a harcmezőn küzdünk a magunk igazáért és hogy nem dicstelenül, azt talán még a *Die Zeit* sem vonja kétségbe. Ha nem élnénk olyan véresen komoly időköt, mulatnánk az ilyen tehetetlenségükben toporzékoló cikkeken, amelyek mindenesetre arról tesznek bizonyosságot, hogy milyen erős magyar Tisza István. De háboruban, sőt világháboruban állunk és amikor az ilyen boszantó hadarságokat olvassuk, önkéntelenül is eszünkbe jut, hogy a *Die Zeit*-nak ezt a cikkét majd le fogják fordítani és közölni az *orosz, angol és francia* lapok. És az ilyen cikkekből ezek az ellenséges lapok tökélet kövacsolnak, ellenségeink pedig erőt fognak meríteni a további kitartáshoz. Az *ilyen* bécsi lapok számára úgy látszik nincs és nem is lehet elég szigorú cenzura.

Csak még egyet: a berlini lapok a legnagyobb egyöntetliséggel a legmelegebb hangon ismertetik Tisza István a *Die Zeit* által ennyire kifogásolt beszédjét.

A meghódított országban.

Brüsszel, január végén.

A *brüsszeliek* élete egy kissé unalmas lett. Dolguk az embereknek nincs, tehát sétálnak sokat. Brüsszel, a nagyváros most igazi fészek és ha valaki mindig csak az orra után megy is, hamarosan célnál van, sőt túl is azon. Ép azért a brüsszeli ember mindenféle kerülő utakat és szórakozásokat talál ki magának, hogy valamivel agyonüsse az időt a lefekvésig. Ezt persze kényszerből és nem kedvtelésből teszi. Mert mindenütt szivesebben van és minden egyebet szivesebben csinál, mint tétlenül a szobában ülni. De más módon is kerülő-utakat csinál. Mindenképpen megmérgezi és elkeseríti az életét vagy tovább hazudik és tovább kacag, aszerint, amint derült kedélyűnek vagy savanyúnak született. Most példának okáért elrendelte a német helytartó, hogy ezentúl a cukrászdák hetenként csak kétszer süssenek kalácsot és süteményt. Nem csinált egyebet a német kormányzó, mint hogy a német birodalomban fogantatosított intézkedéseket kiterjesztette a meghódított országra is. És erre mi törénik? Olyan emberek, akik azelőtt a tortát lefőljebb kikapartban ha látták, egyszerre csak elvonmottaknak és megbántott hazafias invenceknek érzik magukat. Azt mondják: „Tiltsák el a süteményt Németországban! Ott szükség van rá, mert ott az éhínség dühöng. De minket, belgákat ellátnak az amerikai lisztes hálók!” Ez azonban korántsem akadályoz annak, hogy a szegény emberek ezrei ne lessék a kiosztandó kenyéradagot és meleg levest. És nem akadályoz annak, hogy ezeket mi németek lássuk el erre a célra felállított étkező házakban és az olcsó táplálkozás e forrásainál félnapokig is elvárják a fekete, sűrű rajok.

Német fogságban élő belga barátaim feleségei gyakran meztudakolják tőlem, mi jót küldhetnének és írhatnának uraiknak. Férjeiktől érkezett leveleiket is fel szokták nekem olvasni és azok egy csöppet sem kétségbeesettek. Egyik-másik gyöngéd feleség meg talál egy-egy német nőt, aki könnyekben juthat el *Munsterlager*-ba és *Soltau*-ba a fogolytáborba, ahová a fogoly belgáknak mindenféle visznek. Más enekedő feleségek, akiknek az uraik *Hollandiában* foglyok, titkon egész a holland határig jutottak el. Itt fogoly uraikról *nyíllal* kapták a leveleket. Ez ennek a háborúnak legutóbbi találmánva. Mindenféle írást és nyomtatást — akár megenyvedett, akár tiltott dolgot tartalmaz — a nyilván a végére erősítik és átröptetik a belga-holland határon. Kupido szerelmi nyíla ismét szerephez jutott. Csakhogy Kupido itt izmos férfivá fejlődött és nemcsak gyöngéd szerelmi vallomásokot röptet át a határon, hanem Párisban és Londonban nyomtatott újságpapírost is. Csempészet és kémkedés nyíllal — az a legújabb diavat a holland-belga határon.

Amikor ősszel annyi foglyot ejtettünk *Namurnál* és *Antwerpenben*, nem egy belga katonának sikerült megszöknie. A többiek közt egy ixellesi kereskedőnek is. Utja egyenesen a feleségéhez vezetett. Néhány hetet töltött nála, amikor egyszer csak két német katona beállt hozzá hajnalban, hogy elfogják. Beletörődött a sorsába, de arra mégis kíváncsi volt, ki árulta el őt a németeknek. „A saját feleséged! . . .” „A feleségem?! . . .” Ugyanaz — villant át az agyán — akivel az előbb a szomszéd szobában enyelegtem? Egy darabig némán és tétován ott állott, majd torkaszakadtából felordított: „Hisz akkor a fogolytáborban ezerszer jobb dolgom lesz, mint amellet a . . .” Mivel a német katonák is nős emberek voltak, rögtön tisztában voltak vele, mi volna most az ő belgájuk legfőbb vágya, azért azt mondták neki: „Előbb menj tíz percre a szomszéd szobába és bucsuzz el a feleségedtől annak rendje és módja szerint.” A belga felkacagott, feltúrta a kabát- és az ingujját, bement a szomszéd szobába és elbucsuozott az ő kedves oldalbordájától — annak rendje és módja szerint . . .